

Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
ATHANASIOSE RANTOSE
přednesené dne 28. října 2021¹

Věc C-267/20

**AB Volvo,
DAF TRUCKS NV
proti
RM**

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Audiencia Provincial de León (provinční soud v Leónu, Španělsko)]

„Řízení o předběžné otázce – Článek 101 SFUE – Směrnice 2014/104/EU – Žaloby o náhradu škody podle vnitrostátního práva v případě porušení právních předpisů členských států a Evropské unie o hospodářské soutěži – Vnitrostátní pravidlo spojující zpětnou působnost s datem uložení sankce, a nikoliv s datem podání žaloby – Promlčecí lhůta pro mimosmluvní odpovědnost – Stanovení výše způsobené škody – Zásady rovnocennosti a efektivity“

I. Úvod

1. Projednávaná věc navazuje na žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, se kterými se na Soudní dvůr obrátily vnitrostátní soudy a které se týkají výkladu směrnice 2014/104/EU² o žalobách o náhradu škody v případě porušení právních předpisů o hospodářské soutěži.
2. Projednávaná žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článku 101 SFEU a článků 10, 17 a 22 směrnice 2014/104.
3. Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi AB Volvo a DAF Trucks NV (dále jen „žalované“) a RM (dále jen „žalobce“) ve věci žaloby o náhradu škody podané žalobcem, jejímž předmětem je náhrada škody vyplývající z porušení článku 101 SFEU, o němž rozhodla Evropská komise a kterého se dopustily určité podniky, mezi nimi i žalované.

¹ – Původní jazyk: francouzština.

² – Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 26. listopadu 2014 o určitých pravidlech upravujících žaloby o náhradu škody podle vnitrostátního práva v případě porušení právních předpisů členských států a Evropské unie o hospodářské soutěži (Úř. věst. 2014, L 349, s. 1).

4. Na základě projednávané věci Soudní dvůr bude moci vyjasnit působnost směrnice 2014/104 *ratione temporis*, což poprvé učinil v rozsudcích Cogeco Communications³ a Skanska Industrial Solutions a další⁴. Odpovědi, jež Soudní dvůr poskytne v projednávané věci předkládajícímu soudu, mohou mít dopad na spory, které v současné době projednávají vnitrostátní soudy napříč Uníí a které nastolují problematiku působnosti ustanovení této směrnice *ratione temporis*, zejména pokud jde o žaloby o náhradu škody týkající se skutečností, k nimž došlo před vstupem uvedené směrnice v platnost.

II. Právní rámec

A. Unijní právo

1. Nařízení (ES) č. 1/2003

5. Článek 25 odst. 2 nařízení (ES) č. 1/2003⁵ stanoví:

„[Promlčecí l]hůta začíná běžet dnem, kdy došlo k protiprávnímu jednání. V případě trvajících nebo opakovaného protiprávního jednání však začíná lhůta běžet dnem, kdy bylo ukončeno.“

6. Článek 30 tohoto nařízení nadepsaný „Zveřejňování rozhodnutí“ stanoví:

„1. Komise zveřejňuje rozhodnutí, která přijme podle článků 7 až 10, 23 a 24.

2. Ve zveřejnění musí být uvedena jména stran a hlavní obsah rozhodnutí, včetně všech uložených sankcí. Bere se v úvahu oprávněný zájem podniků na ochraně jejich obchodního tajemství.“

2. Směrnice 2014/104

7. Článek 10 směrnice 2014/104 nadepsaný „Promlčecí lhůty“ stanoví:

„1. Členské státy stanoví v souladu s tímto článkem pravidla pro promlčecí lhůty pro podání žaloby o náhradu škody. Tato pravidla stanoví okamžik, od kterého začíná běžet promlčecí lhůta, délku této lhůty a okolnosti, za nichž je běh této lhůty přerušen nebo pozastaven.

2. Členské státy zajistí, aby promlčecí lhůta nezačala běžet dříve, než je porušení právních předpisů o hospodářské soutěži ukončeno a než se žalobce dozví nebo než u něj lze přiměřeně předpokládat, že:

a) má vědomost o daném jednání a o tom, že toto jednání představuje porušení právních předpisů o hospodářské soutěži;

³ – Rozsudek ze dne 28. března 2019 (C-637/17, dále jen „rozsudek Cogeco“, EU:C:2019:263).

⁴ – Rozsudek ze dne 14. března 2019 (C-724/17, EU:C:2019:204).

⁵ – Nařízení Rady ze dne 16. prosince 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích [101 a 102 SFEU] (Úř. věst. 2003, L 1, s. 1; Zvl. vyd. 08/02, s. 205).

b) má vědomost o tom, že mu byla způsobena škoda porušením právních předpisů o hospodářské soutěži, a

c) je mu známa totožnost porušitele.

3. Členské státy zajistí, aby promlčecí lhůta pro podání žaloby o náhradu škody činila alespoň pět let.

4. Členské státy zajistí, aby byl běh promlčecí lhůty pozastaven nebo, stanoví-li tak vnitrostátní právo, přerušeno v případě, že orgán pro hospodářskou soutěž přijme opatření pro účely šetření nebo řízení v souvislosti s porušením právních předpisů o hospodářské soutěži, jehož se týká žaloba o náhradu škody. Toto pozastavení běhu promlčecí lhůty skončí nejdříve jeden rok poté, co rozhodnutí o protiprávním jednání nabylo právní moci nebo bylo řízení jinak ukončeno.“

8. Článek 17 této směrnice, nadepsaný „Stanovení výše škody“, stanoví:

„1. Členské státy zajistí, aby důkazní břemeno a požadavky na dokazování, jež jsou nezbytné pro stanovení výše škody, prakticky neznemožňovaly či nepřiměřeně neztěžovaly uplatnění práva na náhradu škody. Členské státy zajistí, aby vnitrostátní soudy měly pravomoc stanovit v souladu s vnitrostátními postupy výši škody odhadem, pokud bylo zjištěno, že žalobci byla způsobena škoda, avšak na základě dostupných důkazů je prakticky nemožné nebo nepřiměřeně obtížné přesně stanovit výši způsobené škody.

2. Vychází se z domněnky, že porušením právních předpisů formou kartelu ke škodě došlo. Porušitel má právo tuto domněnku vyvrátit.

3. Členské státy zajistí, aby v řízeních týkajících se žaloby o náhradu škody mohl být vnitrostátní orgán pro hospodářskou soutěž vnitrostátnímu soudu na jeho žádost nápomocen při určování výše škod, pokud takovou asistenci považuje za vhodnou.“

9. Článek 21 uvedené směrnice, nadepsaný „Provedení“, stanoví v odstavci 1:

„Členské státy uvedou v účinnost právní a správní předpisy nezbytné pro dosažení souladu s touto směrnicí do 27. prosince 2016. Neprodleně sdělí Komisi jejich znění.

Tyto předpisy přijaté členskými státy musí obsahovat odkaz na tuto směrnici nebo musí být takový odkaz učiněn při jejich úředním vyhlášení. Způsob odkazu si stanoví členské státy.“

10. Článek 22 téže směrnice nadepsaný „Časová působnost“ stanoví:

„1. Členské státy zajistí, aby se vnitrostátní předpisy přijaté podle článku 21, které jsou nezbytné pro dosažení souladu s hmotněprávními ustanoveními této směrnice, nepoužily se zpětnou působností.

2. Členské státy zajistí, aby se vnitrostátní předpisy přijaté podle článku 21, které nejsou uvedeny v odstavci 1, nepoužily na řízení o žalobě o náhradu škody zahájená u vnitrostátního soudu přede dnem 26. prosince 2014.“

B. Španělské právo

11. Článek 74 odst. 1 Ley 15/2007 de Defensa de la Competencia (zákon č. 15/2007 o ochraně hospodářské soutěže) ze dne 3. července 2007⁶ (dále jen „zákon č. 15/2007“) stanoví:

„Promlčecí lhůta pro podání žaloby o náhradu škody způsobené porušením práva hospodářské soutěže je pět let.“

12. Článek 76 odst. 2 zákona č. 15/2007 stanoví:

„Je-li prokázáno, že žalobci byla způsobena škoda, ale na základě dostupných důkazů je prakticky nemožné nebo nepřiměřeně obtížné přesně stanovit její výši, mohou soudy stanovit odhadem, v jaké výši má být škoda nahrazena.“

13. První přechodné ustanovení Real Decreto-ley 9/2017 (královské nařízení s mocí zákona č. 9/2017) nadepsané „Přechodný režim ve věci žalob o náhradu škody způsobené porušením právních předpisů členských států a Evropské unie o hospodářské soutěži“ stanoví:

„1. Ustanovení článku 3 tohoto královského nařízení se nepoužijí se zpětnou působností.

2. Ustanovení článku 4 tohoto královského nařízení se použijí pouze na řízení zahájená po vstupu nařízení v platnost.“

14. Článek 1902 Código Civil (občanský zákoník) stanoví:

„Každý, kdo v důsledku úmyslného protiprávního jednání nebo nedbalosti způsobí svým jednáním nebo opomenutím druhému škodu, je povinen způsobenou škodu nahradit.“

III. Spor v původním řízení, předběžné otázky a řízení před Soudním dvorem

15. V letech 2006 a 2007 zakoupil žalobce tři nákladní vozidla vyrobená žalovanými.

16. Dne 19. července 2016 přijala Komise rozhodnutí C(2016) 4673 final v řízení podle článku 101 [SFEU] a článku 53 Dohody o EHP (věc AT.39824 – Nákladní vozidla) (dále jen „rozhodnutí Komise“)⁷ a zveřejnila v tomto ohledu tiskovou zprávu (dále jen „tisková zpráva“).

17. Komise v tomto rozhodnutí shledala, že několik mezinárodních výrobců nákladních vozidel, mezi něž patří žalované, porušilo článek 101 SFEU a článek 53 Dohody o Evropském hospodářském prostoru (EHP) tím, že se dohodlo na stanovení cen a zvýšení hrubých cen nákladních vozidel o hmotnosti 6 až 16 tun („středně těžká nákladní vozidla“) nebo o hmotnosti vyšší než 16 tun („těžká nákladní vozidla“) v EHP, a dále na načasování a přenesení nákladů na zavedení emisních technologií požadovaných normami EURO 3 až 6. Protiprávní jednání žalovaných trvalo od 17. ledna 1997 do 18. ledna 2011.

⁶ – BOE č. 159 ze dne 4. července 2007, s. 28848.

⁷ – Sankce uložená Komisí není mimoto pro jeden z podniků konečná, neboť ji v řízení probíhající před Tribunálem [Scania a další v. Komise (T-799/17)] napadl žalobou podanou dne 11. prosince 2017.

18. Dne 1. dubna 2018 podal žalobce proti žalovaným žalobu k Juzgado de lo Mercantil de León (obchodní soud v Leónu, Španělsko). Tato žaloba směřuje k náhradě škody, kterou žalobce utrpěl z důvodu protisoutěžních jednání, jichž se tyto dvě společnosti dopustily. Uvedená žaloba se zakládá primárně na relevantních ustanoveních zákona č. 15/2007, ve znění předpisů provádějících směrnici 2014/104, a podpůrně na článku 1902 občanského zákoníku, jenž zavádí obecný režim mimosmluvní občanskoprávní odpovědnosti. Žaloba je ve vztahu k žalovaným žalobou o náhradu škody podanou v návaznosti na konečné rozhodnutí Komise, jímž bylo shledáno porušení článku 101 SFEU (žaloba o náhradu škody typu „follow-on“).

19. Rozsudkem ze dne 15. října 2019 Juzgado de lo Mercantil de León (obchodní soud v Leónu, Španělsko) jakožto soud prvního stupně částečně vyhověl žádosti o náhradu škody a uložil žalovaným povinnost zaplatit žalobci náhradu odpovídající 15 % pořizovací ceny nákladních vozidel navýšenou o zákonné úroky, avšak neuložil těmto společnostem náhradu nákladů řízení. Tento soud konkrétně zamítl důvod vycházející z promlčení žaloby, který uplatnily žalované, a to zejména z důvodu použitelnosti pětileté promlčecí lhůty stanovené v čl. 74 odst. 1 zákona č. 15/2007, jímž se provádí čl. 10 odst. 3 směrnice 2014/104. Uvedený soud kromě toho uplatnil domněnku vzniku škody, jež byla způsobena porušením právních předpisů formou kartelu, stanovenou v čl. 17 odst. 2 této směrnice a provedenou do čl. 76 odst. 3 zákona č. 15/2007 a využil pravomoc stanovit výši škody soudním odhadem podle čl. 17 odst. 1 uvedené směrnice provedeného do čl. 76 odst. 2 zákona č. 15/2007, a to z důvodu, že obě tato ustanovení mají procesní povahu v rámci právní úpravy důkazního břemene.

20. Žalované podaly proti rozsudku odvolání k Audiencia Provincial de León (provinční soud v Leónu, Španělsko), v němž tvrdily, že se na žalobu vztahuje obecný režim mimosmluvní odpovědnosti stanovený v článku 1902 španělského občanského zákoníku, podle kterého se na žaloby podané na základě tohoto článku použije jednoletá promlčecí lhůta stanovená v čl. 1968 odst. 2 tohoto zákoníku. Tato lhůta začala podle žalovaných běžet od zveřejnění tiskové zprávy dne 19. července 2016, a došlo tedy k promlčení, neboť žádost o náhradu škody byla podána dne 1. dubna 2018. Žalované se rovněž domnívají, že neexistuje žádný důkaz o příčinné souvislosti mezi jednáním popsaným v rozhodnutí Komise a zvýšením ceny nákladních vozidel zakoupených žalobcem a že vzhledem k tomu, že se na žalobu použije článek 1902 uvedeného občanského zákoníku, pokud se žalobci nepodaří prokázat způsobenou škodu, musí být žádost zamítnuta.

21. Za těchto podmínek se Audiencia Provincial de León (provinční soud v Leónu) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

- „1) Musí být článek 101 SFEU a zásada efektivity vykládány v tom smyslu, že brání takovému výkladu vnitrostátního pravidla, který spojuje zpětnou působnost s datem uložení sankce, nikoli s datem podání žaloby, a podle kterého tak nelze zpětně uplatnit promlčecí lhůtu pěti let pro podání žaloby, kterou stanoví článek 10 směrnice [2014/104] a článek 17 této směrnice o stanovení výše škody soudním odhadem?
- 2) Musí být čl. 22 odst. 2 směrnice 2014/104/EU a výraz ‚zpětná působnost‘ vykládány v tom smyslu, že článek 10 této směrnice lze použít na žalobu, jako je žaloba ve sporu v původním řízení, která byla sice podána po vstupu směrnice a prováděcího předpisu v platnost, nicméně týká se dřívějších skutkových okolností nebo sankcí?

3) Musí být při použití ustanovení, jako je článek 76 zákona č. 15/2007, vykládán článek 17 směrnice 2014/104 o stanovení výše škody soudním odhadem v tom smyslu, že se jedná o procesní normu, která se použije na spor v původním řízení, v němž byla žaloba podána po nabytí účinnosti vnitrostátního prováděcího předpisu?“

22. V průběhu řízení o předběžné otázce před Soudním dvorem předložili písemná vyjádření žalobce, žalované, španělská a estonská vláda, jakož i Komise. S výjimkou estonské vlády také všichni uvedení zúčastnění v určené lhůtě písemně odpověděli na otázky položené Soudním dvorem podle čl. 61 odst. 1 jednacího řádu Soudního dvora.

IV. Analýza

A. Úvodní poznámky

23. Projednávaná věc (věc zvaná jako „Nákladní vozidla“) nastoluje komplexní a citlivé právní otázky související s časovou působností některých ustanovení směrnice 2014/104 z hlediska jejich použití na žalobu o náhradu škody, která sice byla podána po vstupu této směrnice a vnitrostátních prováděcích předpisů v platnost, ale týká se protiprávního jednání, jež bylo ukončeno dříve, než uvedená směrnice a tyto vnitrostátní právní předpisy vstoupily v platnost.

24. Je třeba připomenout, že k porušení článku 101 SFEU, na jehož základě byla podána žaloba o náhradu škody, došlo v letech 1997 až 2011. Komise o tomto porušení přijala rozhodnutí dne 19. července 2016. Nedůvěrné znění a shrnutí tohoto rozhodnutí byly zveřejněny dne 6. dubna 2017.

25. Pokud jde o směrnici 2014/104, připomínám, že tato směrnice vstoupila v platnost dne 26. prosince 2014 a lhůta pro její provedení uplynula dne 31. prosince 2016. Tato směrnice byla provedena do španělského práva dne 26. května 2017.

26. Žaloba o náhradu škody byla podána poté, co vnitrostátní ustanovení vycházející ze směrnice 2014/104 vstoupila v platnost, totiž 1. dubna 2018.

27. Je třeba rovněž uvést, že Španělské království zajistilo provedení směrnici 2014/104 přijetím královského nařízení s mocí zákona č. 9/2017. Toto královské nařízení s mocí zákona ve svých člancích 3 a 4 zachovalo rozdíl mezi hmotněprávními a procesními ustanoveními. Článek 3 uvedeného královského nařízení provádí hmotněprávní ustanovení směrnice 2014/104 (včetně ustanovení o promlčení a stanovení výše škody uvedených v článku 10 a čl. 17 odst. 1 této směrnice) změnou zákona č. 15/2007 (nové články 74 a 76 tohoto zákona). Článek 4 královského nařízení s mocí zákona č. 9/2017 provádí procesní ustanovení směrnice 2014/104 změnou Ley de Enjuiciamiento Civil (občanský soudní řád).

28. V projednávané věci se tak sporné body týkají právního režimu použitelného na promlčení žaloby podané žalobcem (a konkrétněji na délku a začátek běhu promlčecí lhůty) a na posouzení a stanovení výše vzniklé škody.

29. Navrhuji nejprve odpovědět na druhou a třetí otázku, jelikož se týkají povinností členských států vyplývajících ze směrnice 2014/104, které mohou být v tomto kontextu považovány za *lex specialis*, a následně na první otázku, která se týká povinností příslušejících členským státům vyplývajících ze zásad primárního práva, jejichž objasnění je relevantní pouze tehdy, pokud dotčená povinnost nemůže být odvozena ze zvláštních ustanovení této směrnice.

B. Ke druhé a třetí předběžné otázce

30. Svou druhou a třetí předběžnou otázkou se předkládající soud táže na časovou působnost článků 10 a 17 směrnice 2014/104, ve smyslu jejího článku 22, z hlediska jejich použití na žalobu o náhradu škody podanou žalobcem proti žalovaným a na hmotněprávní či procesní povahu pravidel vyplývajících z této směrnice.

31. S ohledem na skutečnost, že obě tyto otázky spolu úzce souvisejí, mám za to, že musí být přezkoumány společně. Teprve po dokončení jejich společné analýzy bude totiž možné poskytnout užitečnou odpověď na každou z těchto otázek.

1. K výkladu zpětné působnosti stanovené v čl. 22 odst. 1 směrnice 2014/104 a časové působnosti „hmotněprávních“ ustanovení této směrnice

32. Podle čl. 22 odst. 1 směrnice 2014/104 členské státy zajistí, aby se vnitrostátní předpisy přijaté podle článku 21 této směrnice, které jsou nezbytné pro dosažení souladu s jejími hmotněprávními ustanoveními, nepoužily se zpětnou působností.

33. Předkládající soud má pochybnosti ohledně výkladu výrazu „se zpětnou působností“ použitého v tomto ustanovení. Předkládající soud se konkrétně táže, zda zpětná působnost odkazuje zaprvé na datum porušení práva hospodářské soutěže kartelovou dohodou, zadruhé na datum uložení sankce Komisí, nebo případně zatřetí na datum podání žaloby o náhradu škody.

34. Připomínám, že podle ustálené judikatury Soudního dvora se nová právní norma použije od okamžiku, kdy vstoupí v platnost akt, kterým byla zavedena, a ačkoliv se nepoužije na právní situace vzniklé a na právní postavení s konečnou platností nabytá za platnosti dřívějšího práva, použije se na jejich budoucí účinky, jakož i na nové právní situace (zásada zákazu zpětné působnosti právních aktů)⁸. Jinak je tomu pouze tehdy, je-li nové pravidlo spojeno se zvláštními ustanoveními, která zvláštním způsobem určují podmínky jeho použití v čase⁹.

35. Z ustálené judikatury rovněž vyplývá, že vzhledem k nutnosti zajistit dodržování zásady právní jistoty a ochrany legitimního očekávání musejí být hmotněprávní normy unijního práva vykládány tak, že se vztahují na situace vzniklé před jejich vstupem v platnost pouze tehdy, pokud z jejich znění, cíle a struktury jasně vyplývá, že jim takový účinek musí být příznán¹⁰.

⁸ – Viz rozsudky ze dne 14. dubna 1970, Brock (68/69, EU:C:1970:24, bod 7), a ze dne 10. července 1986, Licata v. HSV (270/84, EU:C:1986:304, bod 31).

⁹ – Rozsudky ze dne 16. prosince 2010, Stichting Natuur en Milieu a další (C-266/09, EU:C:2010:779, bod 32), ze dne 26. března 2015, Komise v. Moravia Gas Storage (C-596/13 P, EU:C:2015:203, bod 32), jakož i ze dne 15. ledna 2019, E. B. (C-258/17, EU:C:2019:17, bod 50).

¹⁰ – Viz rozsudky ze dne 24. března 2011, ISD Polska a další v. Komise (C-369/09 P, EU:C:2011:175, bod 98, jakož i citovaná judikatura), a ze dne 11. prosince 2008, Komise v. Freistaat Sachsen (C-334/07 P, EU:C:2008:709, bod 44 a citovaná judikatura).

36. Směrnice 2014/104 přitom obsahuje zvláštní pravidla upravující podmínky její časové působnosti. Časová působnost této směrnice je omezena článkem 22, který rozlišuje mezi „hmotněprávními ustanoveními“, jež se nepoužijí se zpětnou působností¹¹, a ustanoveními „která nejsou uvedena v odstavci 1 [tohoto článku 22]“ (dále jen „procesní ustanovení“), jež se uplatní na žaloby podané poté, co uvedená směrnice vstoupila v platnost (tedy 26. prosince 2014)¹².

37. Znění čl. 22 odst. 1 směrnice 2014/104 tak odráží obecnou zásadu stanovenou Soudním dvorem, podle které na rozdíl od procesních norem, o kterých se obecně má za to, že se použijí na všechny spory probíhající v okamžiku, kdy tyto normy vstoupí v platnost, jsou hmotněprávní normy obvykle vykládány tak, že se v zásadě nevztahují na „situace vzniklé“ před jejich vstupem v platnost¹³.

38. Nyní je tedy třeba zabývat se okamžikem, ve kterém vznikla právní situace ve věci zvané „Nákladní vozidla“, a konkrétně zda tato situace vznikla předtím nebo poté, co směrnice 2014/104 vstoupila v platnost a uplynula lhůta pro její provedení.

39. V tomto ohledu poznamenávám, že v rozsudcích ve věcech Cogeco a Skanska Industrial Solutions a další¹⁴ měl Soudní dvůr za to, že směrnici 2014/104 nelze *ratione temporis* použít na „skutečnosti“ vzniklé dříve, než byla tato směrnice přijata a vstoupila v platnost, avšak neupřesnil, zda se tento odkaz týká pouze protiprávního jednání nebo zohledňuje rovněž rozhodnutí přijaté orgány pro hospodářskou soutěž, jakož i žaloby o náhradu škody. Připomínám, že na rozdíl od výše uvedených věcí, ve kterých byly podány žaloby o náhradu škody před vstupem směrnice 2014/104 v platnost, v projednávané věci byla žaloba o náhradu škody podána po vstupu této směrnice v platnost a na základě zákona č. 15/2007, jenž uvedenou směrnici provádí¹⁵.

40. Žalované tvrdí, že pro určení hmotněprávních norem použitelných na údajnou újmu způsobenou porušením práva hospodářské soutěže se za okamžik vzniku situace považuje ten, kdy byla uvedena újma způsobena, to znamená okamžik, kdy žalobce v době zjištěného protiprávního jednání zakoupil dotčená nákladní vozidla.

41. Žalobce tvrdí, že jeho právní situace vznikla v okamžiku, kdy byla podána žaloba o náhradu škody. Směrnice 2014/104 je tak použitelná v plném rozsahu, aniž vyvstává otázka zpětné působnosti.

42. Předkládající soud si rovněž klade otázku, zda lze pro určení okamžiku vzniku právní situace zohlednit třetí chronologický bod, a sice datum uložení sankce za porušení práva hospodářské soutěže.

43. Úvodem poznamenávám, že znění článku 22 směrnice 2014/104 vznáší pochybnosti, pokud jde o časovou působnost některých ustanovení této směrnice. Tento článek konkrétně neidentifikuje, která ustanovení uvedené směrnice mají „hmotněprávní“ či „procesní“ povahu. Kromě toho není dostatečně jasným způsobem určen rozsah zákazu použití hmotněprávních

¹¹ – Viz čl. 22 odst. 1 směrnice 2014/104.

¹² – Viz čl. 22 odst. 2 směrnice 2014/104.

¹³ – Viz rozsudky ze dne 24. března 2011, ISD Polska a další v. Komise (C-369/09 P, EU:C:2011:175, bod 98 a citovaná judikatura), jakož i ze dne 11. prosince 2008, Komise v. Freistaat Sachsen (C-334/07 P, EU:C:2008:709, bod 44 a citovaná judikatura).

¹⁴ – Rozsudek ze dne 14. března 2019 (C-724/17, EU:C:2019:204).

¹⁵ – Jak je navíc uvedeno v bodě 24 tohoto stanoviska, Komise přijala rozhodnutí ve věci zvané „Nákladní vozidla“ po vstupu směrnice 2014/104 v platnost, ale před uplynutím lhůty pro její provedení, kdežto ke zveřejnění shrnutí rozhodnutí Komise v *Úředním věstníku Evropské unie* a nedůvěrného znění rozhodnutí Komise na internetových stránkách Generálního ředitelství Komise pro hospodářskou soutěž došlo po uplynutí lhůty k provedení uvedené směrnice, avšak před jejím provedením do španělského práva zákonem č. 15/2007.

ustanovení se zpětnou působností. To vyvolalo rozdílné přístupy členských států v rámci provedení této směrnice, přičemž hrozí, že tak bude narušen jak cíl zajistit jednotné uplatňování unijního práva hospodářské soutěže¹⁶, tak požadavek právní jistoty¹⁷.

44. Dále mám za to, že přijetí výkladu žalobce by znamenalo, že by hmotněprávní ustanovení, pro která unijní normotvůrce nestanovil zpětnou působnost, byla použita se zpětnou působností. Vznikla by tak situace, která by ohrozila cíle předvídatelnosti a jednotnosti sledované čl. 22 odst. 1 směrnice 2014/104. V důsledku takového výkladu by přitom mohly „znovuožívat“ nároky, které mohou být případně již promlčené před vstupem vnitrostátního prováděcího předpisu v platnost¹⁸.

45. Pokud jde o možnost použít jako kritérium datum, kdy byla sankce uložena Komisí, uznávám, že s ohledem na skutečnost, že projednávaná věc spadá do rámce soukromoprávního prosazování („private enforcement“) práva hospodářské soutěže a týká se konkrétně žaloby o náhradu škody podané poté, co orgán pro hospodářskou soutěž konstatoval porušení práva hospodářské soutěže (žaloba o náhradu škody typu „follow-on“), mohla by vyvstat otázka, zda by rozhodné kritérium určující okamžik vzniku právní situace nemělo být spíše svázáno s přijetím rozhodnutí Komise o tom, že došlo k protiprávnímu jednání. V rámci žalob o náhradu škody typu „follow-on“ je totiž právní postavení poškozené strany nejen spojené, ale ze své podstaty závislé na zjištění protiprávního jednání orgánem pro hospodářskou soutěž, jež představuje první krok nezbytný k tomu, aby tato strana mohla uplatnit právo na náhradu škody.

46. V tomto ohledu poznamenávám, že pokud by pro určení okamžiku vzniku právní situace byly jako orientační body použity pouze datum vzniku škody nebo datum spáchání protiprávního jednání, šlo by bezpochyby o relevantní přístup v rámci uplatňování článku 101 SFEU veřejnou sférou („public enforcement“), jak o tom svědčí článek 25 nařízení č. 1/2003, nebo v rámci žalob o náhradu škody podaných k vnitrostátním soudům nezávisle na existenci rozhodnutí orgánu pro hospodářskou soutěž, jímž bylo zjištěno protiprávní jednání („stand-alone actions“), avšak může se případně nacházet mimo pojmový a kontextuální rámec žalob o náhradu škody typu „follow-on“, jež předpokládají existenci rozhodnutí orgánu pro hospodářskou soutěž a zakládají na něm žaloby.

47. Nicméně i když se předcházející argument jeví jako zřejmý, není možné ho přijmout.

48. Zaprvé je třeba poznamenat, že obecná zásada zákazu zpětné působnosti je nerozlučně spojena se zásadou právní jistoty. Cílem požadavku právní jistoty je zejména zaručit, aby osoby, na které se vztahuje unijní právo, nebyly dotčeny právními předpisy, které nejsou „jasné a předvídatelné“¹⁹. Stejně jako v případě sankcí unijního práva hospodářské soutěže, které byly uloženy v rámci uplatňování článku 101 SFEU veřejnou sférou, má zákaz zpětné působnosti nových hmotněprávních pravidel týkajících se žalob o náhradu škody zajistit, aby mohl porušitel předvídat důsledky svého protiprávního jednání, a zejména možný rozsah své odpovědnosti vyplývající z hmotněprávních pravidel, jež byla platná v okamžiku, kdy došlo k protiprávnímu jednání. Z toho vyplývá, že čl. 22 odst. 1 směrnice 2014/104 odráží judikaturu Soudního dvora,

¹⁶ – Viz bod 34 odůvodnění směrnice 2014/104.

¹⁷ – V tomto ohledu poznamenávám, že otázka použití *ratione temporis* nového režimu promlčení stanoveného v článku 10 směrnice 2014/104 tuto problematiku dobře ilustruje s ohledem na různé přístupy provádění, které zvolily členské státy.

¹⁸ – Viz stanovisko generální advokátky J. Kokott ve věci Cogeco Communications (C-637/17, EU:C:2019:32, bod 63).

¹⁹ – Rozsudek ze dne 12. listopadu 1981, Meridionale Industria Salumi a další (spojené věci 212/80 až 217/80, EU:C:1981:270, bod 10).

kteřá jednotlivcům zaručuje předvídatelnost hmotněprávních pravidel, jež určují odpovědnost za škodu způsobenou porušením práva hospodářské soutěže, a zakazuje tak použití hmotněprávních ustanovení této směrnice se zpětnou působností²⁰.

49. V oblasti žalob o náhradu škody za porušení práva hospodářské soutěže je tedy skutkovou situací, která je relevantní pro určení *ratione temporis* působnosti vnitrostátních ustanovení přijatých za účelem dosažení souladu s hmotněprávními ustanoveními směrnice 2014/104, která určují vznik mimosmluvní odpovědnosti, vznik skutečností zakládajících odpovědnost, přičemž v projednávané věci tyto skutečnosti nastaly před vstupem vnitrostátních prováděcích předpisů v platnost. Konkrétně v rámci žalob o náhradu škody typu „follow-on“ sice podniky, které se účastnily kartelové dohody, jako je kartelová dohoda dotčená v projednávané věci, mohly předvídat, že se svým jednáním dopouštějí porušení práva hospodářské soutěže, jež může být potrestáno orgánem pro hospodářskou soutěž a může případně vést k tomu, že se poškozené strany mohou domáhat náhrady způsobené škody, avšak nic to nemění na tom, že na dané žaloby musí být použita hmotněprávní ustanovení platná v okamžiku, kdy došlo k protiprávnímu jednání. Tento přístup ostatně potvrzují jak směrnice 2014/104²¹, tak judikatura Soudního dvora, podle které se žaloby o náhradu škody řídí při neexistenci právních předpisů Unie vnitrostátními pravidly a postupy členských států²². Rád bych zdůraznil, že tím však není dotčeno právo poškozených stran na náhradu způsobené škody. Jak je totiž vysvětleno v bodech 93 a 94 tohoto stanoviska, toto právo je zaručeno primárním unijním právem a zejména zásadou efektivity článku 101 SFEU.

50. Zadruhé použití data, kdy došlo k protiprávnímu jednání, coby jasného, objektivního a ověřitelného kritéria by rovněž umožnilo zajistit jednotné uplatňování hmotněprávních ustanovení směrnice 2014/104 a představuje jeden z jejích základních cílů²³.

51. Zatřetí je třeba rovněž poznamenat, že se jeví, že značný počet členských států vzal při provádění směrnice 2014/104 více či méně výslovně na vědomí, že se hmotněprávní ustanovení této směrnice nepoužijí na takové situace, jako je situace ve věci v původním řízení, ve které škoda způsobená protiprávním jednáním vznikla před uplynutím lhůty pro provedení uvedené směrnice nebo před vstupem vnitrostátního předpisu provádějícího tuto směrnici v platnost. Jeví se přitom, že španělský zákonodárce zvolil takový model, když stanovil, že i když se procesní ustanovení použijí pouze na řízení zahájená po vstupu královského nařízení s mocí zákona, provádějícího směrnici 2014/104, v platnost (a sice od 27. května 2017), se hmotněprávní ustanovení nepoužijí „se zpětnou působností“, a sice na skutečnosti, které nastaly před datem provedení směrnice 2014/104. V rámci své zprávy o provádění této směrnice²⁴ Komise ostatně tento přístup nezpochybnila.

52. Na základě výše uvedeného se domnívám, že ačkoliv se na věc v původním řízení použijí „procesní“ ustanovení směrnice 2014/104, ustanovení kvalifikovaná jako „hmotněprávní“ nemají zpětnou působnost a nelze je použít.

²⁰ – Viz rozsudek ze dne 14. února 2012, Toshiba Corporation a další (C-17/10, EU:C:2012:72, body 50 a 51, jakož i citovaná judikatura).

²¹ – Viz bod 11 odůvodnění směrnice 2014/104.

²² – Viz rozsudek ze dne 20. září 2001, Courage a Crehan (C-453/99, EU:C:2001:465, bod 31).

²³ – Viz bod 34 odůvodnění směrnice 2014/104.

²⁴ – Viz „Zpráva o provádění směrnice o žalobách o náhradu škody“ ze dne 14. prosince 2020.

2. K určení hmotněprávních a procesních ustanovení uvedených v článku 22 směrnice 2014/104

53. Připomínám, že druhá a třetí otázka se týkají povinností, které přísluší členským státům na základě článku 22 směrnice 2014/104, pokud jde o časovou působnost ustanovení této směrnice týkajících se promlčecí lhůty (článek 10), pravomoci vnitrostátních soudů stanovit výši škody odhadem (čl. 17 odst. 1) a vyvratitelné domněnky o škodě způsobené formou kartelu (čl. 17 odst. 2).

54. Předkládající soud si tak klade otázku, zda výše uvedená ustanovení jsou hmotněprávními ustanoveními, či nikoli ve smyslu článku 22 uvedené směrnice a zda se použijí na takovou žalobu o náhradu škody, jako je žaloba o náhradu škody, o kterou jde ve věci v původním řízení.

a) K prostoru pro uvážení, jež mají členské státy při určování hmotněprávních a procesních ustanovení směrnice 2014/104

55. Úvodem je třeba určit, zda členské státy mohou volně kvalifikovat pravidla přijatá za účelem provedení směrnice 2014/104 jako pravidla hmotněprávní či procesní povahy.

56. Španělská a estonská vláda mají za to, že na tuto otázku je třeba odpovědět kladně. Tyto vlády tak tvrdí, že dokud není otázka promlčení žalob o náhradu škody vyčerpávajícím způsobem harmonizována na úrovni unijního práva, mohou být pravidla upravující toto promlčení volně kvalifikována v příslušném vnitrostátním právním řádu jako pravidla hmotněprávní nebo procesní.

57. Estonská vláda rovněž tvrdí, že členské státy požívají procesní autonomie, která jim přiznává prostor pro uvážení při provádění směrnice 2014/10, který je Soudní dvůr povinen respektovat za podmínky, že členský stát dodržuje zásady rovnocennosti a efektivity. Kvalifikovat určité pravidlo jako „hmotněprávní“ či „procesní“ po vstupu této směrnice v platnost by podle této vlády představovalo nepřijatelný zásah do procesní autonomie členských států.

58. Komise a jedna z žalovaných stran jsou naproti tomu toho názoru, že otázka, která ustanovení směrnice 2014/104 jsou hmotněprávní a která nikoliv, musí být posouzena s ohledem na unijní právo, a nikoli s ohledem na požadavky vyplývající z použitelného vnitrostátního práva.

59. Sdílím posledně uvedený názor.

60. Zaprvé je třeba konstatovat, že ačkoliv článek 22 směrnice 2014/104 neurčuje, která ustanovení jsou hmotněprávní a která jsou procesní, odkazuje výslovně na „hmotněprávní ustanovení této směrnice“, což podle všeho naznačuje, že povaha jejích ustanovení je zvláštní otázkou unijního práva.

61. Zadruhé připomínám, že mezi hlavní cíle směrnice 2014/104 patří snaha zaručit jednotné uplatňování právních předpisů Unie o hospodářské soutěži, zvýšit účinnost žalob o náhradu škody v této oblasti a zajistit účinné a jednotné uplatňování článků 101 a 102 SFUE²⁵. Ponechat členským státům takovýto prostor pro uvážení by přitom mohlo vést k nesoudržnému a nejednotnému uplatňování ustanovení této směrnice v různých právních rádech, což by bylo v rozporu s výše uvedenými cíli. Naproti tomu domnívat se, že by unijní právo mělo určit, která ustanovení

²⁵ – Viz bod 34 odůvodnění směrnice 2014/104.

uvedené směrnice jsou hmotněprávní a která nikoliv, by umožnilo zvýšit právní jistotu a zabránit osobám, jimž byla porušením pravidel hospodářské soutěže způsobena škoda, nebo tyto osoby odradit od podání žaloby o náhradu škody k určitému soudu vybranému z toho důvodu, že tento postup povede k uplatnění příznivějších hmotněprávních a procesních pravidel, než která by mohl použít jiný vnitrostátní soud. Jinými slovy, tento přístup umožňuje vyhnout se „forum shopping“.

62. Zatřetí podotýkám, že i kdybychom připustili, že unijní normotvůrce ponechal členským státům volbu určit, která ustanovení jsou hmotněprávní a která procesní povahy, nic to nemění na skutečnosti, že tato volba musí být provedena v souladu s obecnými zásadami unijního práva a zásadou efektivity práva hospodářské soutěže tak, aby byl zajištěn účinný systém sankcí za porušování právních předpisů o hospodářské soutěži stíhaná z podnětu soukromoprávní sféry.

63. Domnívám se tedy, že druhou a třetí otázku je třeba zkoumat na základě předpokladu, že určování povahy ustanovení směrnice 2014/104 je otázkou upravenou unijním právem.

b) Pravidla upravující promlčecí lhůty podle článku 10 směrnice 2014/104

64. Je třeba poznamenat, že stejně jako článek 17 směrnice 2014/104 provedl španělský zákonodárce článek 10 této směrnice do španělského práva jakožto hmotněprávní ustanovení, které nemá zpětnou působnost.

65. Připomínám, že generální advokátka J. Kokott se ke kvalifikaci článku 10 směrnice 2014/104 vyjádřila ve svém stanovisku ve věci Cogeco a shledala, že se nejedná o ustanovení čistě procesní²⁶.

66. Kromě toho Soudní dvůr také prohlásil, že na rozdíl od procesních lhůt spadá promlčecí lhůta do hmotného práva, jelikož je jejím účelem chránit jak poškozenou osobu, která musí mít dostatek času shromáždit vhodné informace pro případné podání žaloby, tak osobu odpovědnou za škodu, neboť poškozené osobě brání donekonečna odkládat výkon svého práva na náhradu škody²⁷.

67. Rovněž poznamenávám, že otázka promlčecí lhůty spadá do hmotného práva ve většině vnitrostátních právních řádů, a že z tohoto důvodu byl článek 10 směrnice 2014/104 proveden jako hmotněprávní ustanovení ve většině členských států²⁸.

68. V tomto ohledu je třeba upřesnit, že na rozdíl od jiných členských států²⁹ se nejeví, že by španělský zákonodárce stanovil zvláštní přechodná pravidla, pokud jde o působnost nových pravidel pro promlčení *ratione temporis*.

69. S ohledem na výše uvedené navrhuji odpovědět na druhou předběžnou otázku tak, že čl. 22 odst. 2 směrnice 2014/104 musí být vykládán v tom smyslu, že článek 10 této směrnice se nepoužije na žalobu o náhradu škody, která sice byla podána po vstupu uvedené směrnice a vnitrostátních prováděcích předpisů v platnost, ale týká se skutečností a sankcí, k nimž došlo před vstupem těchto vnitrostátních prováděcích předpisů v platnost.

²⁶ – Viz stanovisko generální advokátky J. Kokott ve věci Cogeco Communications (C-637/17, EU:C:2019:32, bod 61).

²⁷ – Rozsudek ze dne 8. listopadu 2012, Evropaiki Dynamiki v. Komise (C-469/11 P, EU:C:2012:705, bod 52 a 53).

²⁸ – Thomas, B., a Aubin, F., in Amaro, R. (ed.), *Private Enforcement of Competition Law in Europe*, 1. vydání, Brusel, Bruylant, 2021, „Chapter 7 – Limitation period“, s. 165.

²⁹ – Viz například přístup Francie v čl. 12 odst. 2 nařízení č. 2017-303 ze dne 9. března 2017 o žalobách o náhradu škody v důsledku protisoutěžních jednání (UVFR č. 59 ze dne 10. března 2017).

c) Právomoc soudního odhadu a stanovení výše škody podle čl. 17 odst. 1 směrnice 2014/104

70. Pokud jde o čl. 17 odst. 1 směrnice 2014/104, jak vyplývá ze znění tohoto ustanovení, toto ustanovení se týká zvláště požadavků na dokazování, jež jsou nezbytné pro stanovení výše škody, která vznikla poškozené osobě a toho, jak příslušný vnitrostátní soud hodnotí důkazy, z nichž může žalobce vycházet, aby prokázal rozsah způsobené škody.

71. První věta čl. 17 odst. 1 směrnice 2014/201 členským státům ukládá zajistit, aby důkazní břemeno ani požadavky na dokazování, jež jsou nezbytné pro stanovení výše škody, prakticky neznemožňovaly či nepřiměřeně neztěžovaly uplatnění práva na náhradu škody.

72. Úvodem poznamenávám, že toto ustanovení je výrazem zásady efektivity práva hospodářské soutěže stanovené judikaturou Soudního dvora³⁰.

73. Podle mého názoru je tomu tak stejně, pokud jde o druhou větu čl. 17 odst. 1 směrnice 2014/104, který nestanoví novou hmotněprávní povinnost příslušející účastníkům řízení.

74. Cílem tohoto ustanovení, které zmírňuje požadavky na dokazování, jež jsou nezbytné pro stanovení výše způsobené škody, je tak napravit informační asymetrii existující na úkor žalobce a skutečnost, že stanovení výše způsobené škody, zejména ve věcech kartelových dohod, vyžaduje posouzení toho, jak by se dotyčný trh vyvíjel v případě, že by k protiprávnímu jednání nedošlo, což je úkol, který je pro poškozenou stranu téměř nemožné splnit.

75. Poznamenávám rovněž, že na rozdíl od čl. 17 odst. 2 směrnice 2014/104 čl. 17 odst. 1 této směrnice neodnímá důkazní břemeno a hlavní povinnost příslušející žalobci stanovit a prokázat výši způsobené škody. Toto ustanovení se omezuje na to, že vnitrostátním soudům pouze poskytuje metodu pro stanovení výše škody, když těmto soudům přiznává určitý prostor pro uvážení, který jim umožňuje upravit požadavky na dokazování, jež jsou nezbytné pro stanovení výše škody, a přijmout tak nižší požadavky na dokazování v porovnání s požadavky, které jsou obvykle stanoveny v případě, že navrhovatelé obtížně přesně určují způsobenou škodu.

76. Mám tak za to, že tento nástroj pouze posiluje to, co je mimoto přirozenou úlohou soudu v rámci žaloby o náhradu škody, a sice určení výše způsobené škody.

77. S ohledem na výše uvedené mám za to, že je možné čl. 17 odst. 1 směrnice 2014/104 považovat za „procesní“ ustanovení ve smyslu článku 22 této směrnice a jako takové se použije na takovou žalobu o náhradu škody, jako je žaloba, o kterou jde ve věci v původním řízení, která sice byla podána po vstupu uvedené směrnice a vnitrostátních prováděcích předpisů v platnost, ale týká se porušení právních předpisů, které bylo ukončeno před vstupem v platnost jak této směrnice, tak těchto vnitrostátních předpisů.

d) Domněnka vzniku škody způsobené porušením práva hospodářské soutěže stanovená v čl. 17 odst. 2 směrnice 2014/104

78. K otázce, zda je čl. 17 odst. 2 směrnice 2014/104 hmotněprávním ustanovením ve smyslu článku 22 této směrnice nebo nikoliv, je třeba připomenout, že podle znění tohoto ustanovení se předpokládá, že porušením právních předpisů formou kartelu ke škodě došlo. Porušitel má nicméně právo tuto domněnku vyvrátit.

³⁰ – Viz rozsudek Cogeco a rozsudek ze dne 12. prosince 2019, Otis Gesellschaft a další (C-435/18, EU:C:2019:1069).

79. Úvodem poznamenávám, že toto ustanovení se neomezuje na rozložení důkazního břemene při dokazování existence újmy (což je otázka procesní povahy), ale stanoví vyvratitelnou domněnku existence škody způsobené dotčenou kartelovou dohodou, což se přímo týká mimosmluvní odpovědnosti osob porušujících pravidla hospodářské soutěže.

80. V tomto ohledu připomínám, že z judikatury Soudního dvora vyplývá, že je každá osoba oprávněna domáhat se náhrady vzniklé škody, je-li dána příčinná souvislost mezi uvedenou škodou a kartelovou dohodou nebo praktikou zakázanými článkem 101 SFEU³¹. Existence škody a příčinná souvislost mezi uvedenou škodou a uskutečněným porušením práva hospodářské soutěže nepochybně patří mezi základní prvky mimosmluvní občanskoprávní odpovědnosti.

81. V této souvislosti mám za to, že účel domněnky stanovené v čl. 17 odst. 2 směrnice 2014/104 není čistě důkazní. Tím, že přenáší důkazní břemeno na porušitele a zbavuje poškozenou osobu povinnosti prokázat existenci škody způsobené kartelovou dohodou nebo příčinnou souvislost mezi uvedenou škodou a danou kartelovou dohodou, je tato domněnka naopak přímo spjata s přičtením mimosmluvní občanskoprávní odpovědnosti dotčenému porušiteli, a v důsledku toho se bezprostředně dotýká jeho právního postavení. Proto se domnívám, že čl. 17 odst. 2 směrnice 2014/104, a zejména jeho první věta, představuje pravidlo úzce spjaté se vznikem, přičitatelností a rozsahem mimosmluvní odpovědnosti podniků, které svou účastí na kartelové dohodě porušily článek 101 SFEU. Z judikatury lze přitom vyvodit, že taková pravidla mohou být kvalifikována jako „hmotněprávní pravidla“³².

82. V tomto ohledu je třeba doplnit, že Soudní dvůr nepřiznal zpětnou působnost ani jiným ustanovením směrnice 2014/104, která také úzce souvisí se stanovením odpovědnosti porušitelů. Například v rozsudku *Skanska Industrial Solutions* a další měl Soudní dvůr za to, že čl. 11 odst. 1 této směrnice stanoví společnou a nerozdílnou odpovědnost podniků, které společně porušily právní předpisy o hospodářské soutěži, není *ratione temporis* použitelný na dotčené skutkové okolnosti, jichž se týkaly žaloby o náhradu škody podané po kartelové dohodě, která ji způsobila³³.

83. Jak navíc uvedla Komise, údaje z oblasti mezinárodního práva soukromého nasvědčují tomu, že ustanovení zavádějící takové domněnky, jako je domněnka stanovená v čl. 17 odst. 2 směrnice 2014/104, mohou být kvalifikována jako hmotněprávní ustanovení³⁴.

84. S ohledem na výše uvedené mám za to, že na rozdíl od čl. 17 odst. 1 směrnice 2014/104 může být čl. 17 odst. 2 této směrnice kvalifikován jako „hmotněprávní“ ustanovení ve smyslu čl. 22 odst. 1 uvedené směrnice, a v důsledku toho se vnitrostátní právní předpisy přijaté za účelem dosažení souladu s tímto ustanovením nesmějí použít na skutečnosti, jež zakládají odpovědnost, k nimž došlo před vstupem těchto vnitrostátních prováděcích norem v platnost.

³¹ – Viz rozsudek ze dne 5. června 2014, *Kone a další* (C-557/12, EU:C:2014:1317, bod 22 a citovaná judikatura).

³² – Viz rozsudek ze dne 1. července 2004, *Tsapalos a Diamantakis* (C-361/02 a C-362/02, EU:C:2004:401, bod 20).

³³ – Viz rozsudek ze dne 14. března 2019 (C-724/17, EU:C:2019:204, bod 34).

³⁴ – Viz čl. 15 písm. c) nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II) (Úř. věst. 2007, L 199, s. 40) a čl. 12 odst. 1 písm. c) nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I) (Úř. věst. 2008, L 177, s. 6).

85. Jak však bude vysvětleno v bodech 139 až 141 tohoto stanovisko, tento výklad nikterak nebrání tomu, aby vnitrostátní soudy uplatnily domněnky týkající se důkazního břemene, pokud jde o škodu, která existovala před příslušnými vnitrostátními prováděcími normami, jejichž soulad s požadavky unijního práva musí být posouzen s ohledem zejména na obecné zásady rovnocennosti a efektivity.

86. Za těchto podmínek navrhuji odpovědět na třetí předběžnou otázku tak, že čl. 22 odst. 1 směrnice 2014/104 musí být vykládán v tom smyslu, že nebrání použití vnitrostátních prováděcích předpisů přijatých za účelem dosažení souladu s čl. 17 odst. 1 této směrnice, jež se týká pravomoci vnitrostátních soudů stanovit výši škody odhadem, na škodu způsobenou porušením práva hospodářské soutěže, jež bylo ukončeno před vstupem vnitrostátních prováděcích předpisů v platnost a uplatňovanou v rámci žaloby o náhradu škody, jež byla podána po vstupu vnitrostátního prováděcího předpisu v platnost. Článek 22 odst. 1 uvedené směrnice musí být vykládán v tom smyslu, že brání použití vnitrostátních právních předpisů přijatých k provedení čl. 17 odst. 2 téže směrnice, jenž stanoví vyvratitelnou domněnku vzniku škody způsobené kartelovými dohodami, na protiprávní jednání, k němuž došlo před vstupem vnitrostátních prováděcích předpisů v platnost a je předmětem žaloby o náhradu škody podané po vstupu vnitrostátního prováděcího předpisu v platnost.

C. K první předběžné otázce

87. Na první předběžnou otázku je podle mého názoru třeba odpovědět s ohledem na odpovědi, které navrhuji pro druhou a třetí otázku.

88. První předběžná otázka obsahuje dvě části.

89. Jednak se předkládající soud svou první otázkou táže na povinnosti, které členským státům plynou z primárního práva, to znamená na účinek článku 101 SFEU a zásady efektivity, s cílem určit, zda se čl. 10 odst. 3, čl. 17 odst. 1 druhá věta a čl. 17 odst. 2 směrnice 2014/104 použijí na takovou situaci, jako je situace dotčená v původním řízení. Vystává tak otázka, zda článek 101 SFEU a zásada efektivity vyžadují, aby bylo první přechodné ustanovení královského nařízení s mocí zákona č. 9/2017 vykládáno v tom smyslu, že se změny zákona o ochraně hospodářské soutěže týkající se promlčecích lhůt, vyvratitelné domněnky vzniku škody v rámci kartelové dohody a stanovení výše škody použijí na takové žaloby podané po vstupu tohoto královského nařízení s mocí zákona v platnost, jako je žaloba podaná ve sporu v původním řízení, včetně případů, kdy se žaloba vztahuje na skutečnosti a sankce předcházející vstupu uvedeného královského nařízení s mocí zákona v platnost.

90. Dále pak předkládající soud žádá Soudní dvůr, aby v případě, že články 10 a 17 směrnice 2014/104 nejsou použitelné *ratione temporis*, rozhodl o slučitelnosti ustanovení španělského práva – konkrétně ustanovení o mimosmluvní odpovědnosti, které je alternativním právním základem žaloby o náhradu škody ve věci v původním řízení – s článkem 101 SFEU a zásadou efektivity.

91. K první části první předběžné otázky poznamenávám, že ze zásady efektivity nemůže vyplývat požadavek, aby k uplatnění hmotněprávních ustanovení směrnice 2014/104 došlo se zpětnou působností. To by bylo v rozporu s takovými obecnými právními zásadami, jako je zásada právní jistoty. Domnívám se proto, že rozhodnutí španělského zákonodárce o tom, že ustanovení provádějící článek 10 a čl. 17 odst. 2 této směrnice jsou hmotněprávní ustanovení, jež se nepoužijí se zpětnou působností – takováto kvalifikace je ostatně v souladu s unijním právem, jak

je vysvětleno v analýze druhé a třetí předběžné otázky – je v souladu se zásadou efektivity. Tytéž úvahy však nelze použít na čl. 17 odst. 1 uvedené směrnice, který je procesním ustanovením a může se použít na žalobu o náhradu škody, která je předmětem projednávané věci.

92. K druhé části této otázky úvodem podotýkám, že zákaz zpětné působnosti vnitrostátních právních předpisů, které provádějí hmotněprávní ustanovení směrnice 2014/104 v souladu s čl. 22 odst. 1 této směrnice, pokud jde o skutečnosti, jež zakládají odpovědnost a k nimž došlo před vstupem vnitrostátních prováděcích právních předpisů v platnost, nebrání členským státům, aby na základě zásady efektivity uplatňovaly své vnitrostátní právní předpisy v souladu se svými stávajícími povinnostmi vyplývajícími z primárního práva³⁵.

93. Je tedy nesporné, že při neexistenci unijní právní úpravy v této oblasti, kterou by bylo možné použít *ratione temporis*, přísluší vnitrostátnímu právnímu řádu každého členského státu, aby stanovil podmínky výkonu práva požadovat náhradu škody způsobené porušením článků 101 a 102 SFEU, a to způsobem, který jednotlivcům zaručí jejich práva vyplývající z přímého účinku těchto pravidel, a za podmínky, že tato vnitrostátní pravidla nejsou méně příznivá než ta, která upravují obdobné procesní prostředky vnitrostátní povahy (zásada rovnocennosti), a že prakticky neznemožňují či nepřiměřeně neztěžují výkon práv přiznaných unijním právem (zásada efektivity)³⁶.

94. V tomto ohledu je třeba připomenout, že článek 101 SFEU má přímé účinky ve vztazích mezi jednotlivci a zakládá práva jednotlivců jako procesních subjektů, která musí vnitrostátní soudy chránit. Plná účinnost článku 101 SFEU tak vyžaduje, aby každá osoba, které byla způsobena škoda, měla možnost požadovat náhradu jak skutečné škody (*damnum emergens*), tak ušlého zisku (*lucrum cessans*), jakož i zaplacení úroků³⁷.

95. Soudní dvůr upřesnil obsah a dosah této judikatury ve vztahu k zvláštním aspektům žalob o náhradu škody. Soudní dvůr tak prohlásil, že zásada efektivity brání vnitrostátní právní úpravě, která činí uplatnění nároku na náhradu celé škody „prakticky nemožným nebo nepřiměřeně obtížným“³⁸.

96. Je třeba také poznamenat, že veřejnoprávní a soukromoprávní prosazování práva hospodářské soutěže je nutné chápat jako nástroje, jež slouží obecnému cíli, a sice dodržování práva hospodářské soutěže. V tomto ohledu poznamenávám, že judikatura Soudního dvora uznala, že právo domáhat se náhrady škody způsobené porušením práva hospodářské soutěže posiluje funkčnost pravidel Unie v oblasti hospodářské soutěže a odrazuje od často zastřených dohod nebo praktik, které by mohly omezit nebo narušit hospodářskou soutěž. Z tohoto hlediska mohou žaloby na náhradu škody projednávané vnitrostátními soudy významně přispět k zachování účinné hospodářské soutěže v Evropské unii³⁹. Zatímco při veřejnoprávním prosazování práva hospodářské soutěže se odrazující účinek projevuje prostřednictvím sankcí uložených orgány pro hospodářskou soutěž, při soukromoprávním prosazování práva spočívá tento odrazující účinek v nebezpečí, že potenciálně poškozené strany podají proti podnikům, které se účastnily kartelové

³⁵ – Viz bod 11 odůvodnění směrnice 2014/104.

³⁶ – Viz rozsudky ze dne 20. září 2001, *Courage a Crehan* (C-453/99, EU:C:2001:465, bod 29), ze dne 5. června 2014, *Kone a další* (C-557/12, EU:C:2014:1317, bod 24), jakož i rozsudek *Cogeco* (bod 42).

³⁷ – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 13. července 2006, *Manfredi a další* (C-295/04 až C-298/04, EU:C:2006:461, bod 95).

³⁸ – Viz rozsudky *Cogeco* (body 38 až 55), a ze dne 12. prosince 2019, *Otis Gesellschaft a další* (C-435/18, EU:C:2019:1069, bod 25 a citovaná judikatura).

³⁹ – Viz rozsudek ze dne 14. června 2011, *Pfleiderer* (C-360/09, EU:C:2011:389, bod 29).

dohody, značný počet žalob o náhradu škody u různých soudů (zejména pokud má porušení práva hospodářské soutěže přeshraniční povahu a týká několika členských států, jako je tomu v projednávaném případě).

1. Přezkum režimu promlčení stanoveného španělským občanským zákoníkem z hlediska zásady efektivit

97. Soudní dvůr stanovil skutečnosti, které je třeba zohlednit při rozhodování, zda je konkrétní režim promlčení v souladu se zásadou efektivit. Soudní dvůr konkrétně rozhodl, že je třeba zohlednit všechny prvky týkající se promlčení, a konkrétně zaprvé délku promlčecí lhůty⁴⁰, zadruhé zda lhůta začíná běžet před tím, než se poškozená osoba dozví o vzniklé škodě⁴¹, a zatřetí zda je možné zastavit nebo přerušit běh promlčecí lhůty⁴².

98. Soulad režimu mimosmluvní odpovědnosti stanoveného španělským občanským zákoníkem je tedy třeba přezkoumat s ohledem na tato kritéria.

a) Délka promlčecí lhůty

99. Soudní dvůr rozhodl, že délka promlčecí lhůty nesmí být „tak krátká, aby v kombinaci s ostatními pravidly upravujícími promlčení činila uplatnění nároku na náhradu škody prakticky nemožným nebo nepřiměřeně obtížným“⁴³.

100. Podotýkám, že lhůta jednoho roku stanovená režimem mimosmluvní odpovědnosti španělského občanského zákoníku je podstatně kratší než pětiletá lhůta stanovená v čl. 10 odst. 1 směrnice 2014/104.

101. Podotýkám však, že s ohledem na kritéria stanovená v judikatuře Cogeco je třeba zohlednit všechny prvky dotčeného režimu promlčení⁴⁴. Izolované posuzování jednotlivých prvků dotčeného vnitrostátního režimu promlčení není pro posouzení efektivit postačující⁴⁵.

102. Než provedu analýzu týkající se počátku běhu promlčecí lhůty a události, která vedla k jeho spuštění, uvádím, že v projednávané věci nevystala otázka zastavení nebo přerušování promlčecí lhůty (navzdory její důležitosti pro určení, zda je lhůta jednoho roku slučitelná s kritérii vyplývajícími z judikatury Soudního dvora v rozsudku Cogeco). Pokud jde o skutečnosti, které je třeba zohlednit k zajištění dodržování zásady efektivit na této úrovni, odkazují na analýzu Soudního dvora v uvedeném rozsudku Cogeco⁴⁶.

⁴⁰ – Viz rozsudek Cogeco, bod 48.

⁴¹ – Viz rozsudek Cogeco, bod 49.

⁴² – Viz rozsudek Cogeco, bod 51.

⁴³ – Viz rozsudek Cogeco, bod 48.

⁴⁴ – Viz rozsudek Cogeco, bod 45.

⁴⁵ – Viz stanovisko generální advokátky J. Kokott ve věci Cogeco Communications (C-637/17, EU:C:2019:32, bod 81).

⁴⁶ – Viz rozsudek Cogeco, body 44 až 55.

b) Dies a quo *pro výpočet promlčecí doby*

103. Pokud by Soudní dvůr dospěl k závěru, že článek 10 směrnice 2014/104 nelze použít na takovou žalobu o náhradu škody, jako je žaloba, o kterou jde ve věci v původním řízení, by vnitrostátní soud byl v zásadě povinen uplatnit promlčecí lhůtu jednoho roku stanovenou obecným režimem mimosmluvní odpovědnosti podle článku 1902 občanského zákoníku a určit *dies a quo* pro výpočet promlčecí lhůty.

104. Žalované se v tomto ohledu domnívají, že promlčecí lhůta stanovená v článku 1902 španělského občanského zákoníku začala běžet v den zveřejnění tiskové zprávy, tedy 19. července 2016. Žaloba, kterou žalobce podal dne 1. dubna 2018, by tak byla promlčena.

105. Žalobce, španělská vláda a Komise tvrdí, že za *dies a quo* je třeba považovat den, kdy bylo shrnutí rozhodnutí Komise zveřejněno v *Úředním věstníku Evropské unie*, tedy 6. duben 2017, což znamená, že v projednávaném případě není žaloba o náhradu škody promlčena.

106. Úvodem připomínám, že Soudní dvůr prohlásil, že zásada efektivity vyžaduje, aby vnitrostátní právní úprava, která stanoví datum, od něhož začíná běžet promlčecí lhůta, byla přizpůsobena zvláštnostem práva hospodářské soutěže a účelu uplatňování pravidel tohoto práva dotčenými osobami⁴⁷. Soudní dvůr se rovněž vyjádřil k události, která spouští běh promlčecí lhůty a upřesnil, že k tomu, aby poškozená osoba mohla podat žalobu o náhradu škody, je nezbytné, aby jí byla známa totožnost porušitele práva hospodářské soutěže⁴⁸.

107. Tato kritéria se nacházejí rovněž v čl. 10 odst. 2 směrnice 2014/104, který stanoví, že počátek běhu promlčecí lhůty závisí na splnění dvou kumulativních podmínek, a sice na ukončení porušování práva hospodářské soutěže a znalosti určitých informací, které jsou nezbytné pro podání žaloby o náhradu škody⁴⁹.

108. V projednávaném případě si předkládající soud klade otázku, který dokument lze považovat za relevantní událost, po níž lze mít důvodně za to, že se žalobce dozvěděl o informacích nezbytných k podání žaloby o náhradu škody, zda se jedná o zveřejnění tiskové zprávy, nebo o zveřejnění shrnutí rozhodnutí v *Úředním věstníku Evropské unie* (a nedůvěrného znění tohoto rozhodnutí na internetových stránkách Generálního ředitelství Komise pro hospodářskou soutěž).

109. Pro odpověď na tuto otázku je třeba analyzovat předmět, povahu a zejména obsah tiskové zprávy a porovnat je se shrnutím rozhodnutí zveřejněného v *Úředním věstníku Evropské unie* ve věci zvané „Nákladní vozidla“. Je třeba si rovněž položit otázku, zda existuje případná povinnost řádné péče, kterou musí splnit poškozené strany při soukromoprávním prosazování článku 101 SFEU.

1) K zveřejňování tiskových zpráv a rozhodnutí Komise

110. Podle článku 30 nařízení č. 1/2003 je Komise povinna zveřejňovat rozhodnutí, která přijme na základě článků 7, 9, 10 a 24 tohoto nařízení.

⁴⁷ – Viz rozsudek Cogeco, bod 47.

⁴⁸ – Viz rozsudek Cogeco, body 48, 49 a 50.

⁴⁹ – Mám tak za to, že následující analýza je relevantní rovněž pro určení *dies a quo* v případě, kdy se článek 10 této směrnice použije.

111. Komise tuto povinnost splní tím, že v *Úředním věstníku Evropské unie* zveřejní ve všech úředních jazycích shrnutí rozhodnutí přijatých podle článků 101 nebo 102 SFEU „krátce po“ jejich přijetí⁵⁰.

112. Praxe Generálního ředitelství Komise pro hospodářskou soutěž je rovněž taková, že na svých internetových stránkách „co nejrychleji“ zveřejňuje nedůvěrná znění rozhodnutí přijatých na základě článků 101 nebo 102 SFEU, avšak na rozdíl od shrnutí jsou rozhodnutí zveřejňována pouze v jazyce řízení. Kvůli povinnosti chránit obchodní tajemství a důvěrné informace stran jsou tato veřejná znění rozhodnutí obvykle zveřejňována s určitým časovým odstupem po přijetí těchto rozhodnutí⁵¹.

113. Připomínám, že v projednávané věci bylo rozhodnutí Komise přijato dne 19. července 2016. Téhož dne oznámila přijetí tohoto rozhodnutí v tiskové zprávě dostupné na jejích internetových stránkách⁵². Dne 6. dubna 2017 Komise následně zveřejnila shrnutí uvedeného rozhodnutí v *Úředním věstníku Evropské unie*. Téhož dne zveřejnila Komise prozatímní nedůvěrné znění rozhodnutí na internetových stránkách Generálního ředitelství pro hospodářskou soutěž.

2) *K existenci informační povinnosti strany, která byla poškozena porušením práva hospodářské soutěže*

114. S ohledem na výše uvedené vyvstává otázka, zda potenciálně poškozené strany musí při vyřizování svých záležitostí splnit určitou povinnost řádné péče tak, aby získaly nezbytné informace umožňující jim podat žalobu o náhradu škody, a pokud tomu tak je, v jakém rozsahu zahrnuje tato povinnost řádné péče nutnost sledovat zveřejňování tiskových zpráv Komise o rozhodnutích přijatých na základě článku 101 SFEU.

115. Žalované podle všeho tvrdí, že jelikož žalobci byli etablovanými podniky nebo zkušenými odborníky, by po nich měla být taková povinnost řádné péče vyžadována. Podle žalovaných určité indicie – jako je mediální pokrytí přijetí rozhodnutí v den, kdy byla zveřejněna tisková zpráva, nebo skutečnost, že advokátní kanceláře, investiční fondy a další odborníci zabývající se podobnými žádostmi o náhradu škody podle všeho ohlásili možnost žalovat výrobce nákladních vozidel – naznačují, že kupující nákladních vozidel nemohou tvrdit, že nevěděli o rozhodnutí přijatém Komisí.

116. Podle žalovaných je tak třeba mít za to, že po zveřejnění tiskové zprávy měl žalobce vědomost o protiprávním jednání a byl schopen podat žalobu o náhradu škody nebo zasláním dopisu přinejmenším přerušit běh promlčecí lhůty od tohoto data, jak to podle všeho učinili jiní kupující nákladních vozidel, kteří v současné době žalují jejich výrobce před španělskými soudy.

117. Nezpochybňuji skutečnost, že k datu zveřejnění tiskové zprávy se určité subjekty, které aktivně působí na trhu dotčeném kartelovou dohodou, dozvěděly o tom, že Komise takové rozhodnutí přijala. Je rovněž zřejmé, že vzhledem k délce šetření a tiskovým zprávám, které

⁵⁰ – Viz bod 148 oznámení o osvědčených postupech pro vedení řízení týkajících se článků 101 a 102 SFEU (Úř. věst. 2011, C 308, s. 6).

⁵¹ – Viz bod 149 oznámení o osvědčených postupech pro vedení řízení týkajících se článků 101 a 102 SFEU.

⁵² – Viz https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fr/IP_16_2582.

během šetření Komise vydala (a které byly pravděpodobně převzaty tiskem v několika členských státech)⁵³, jakož i dopadům případu na kupující jejich výrobků, lze důvodně očekávat, že část trhu věděla o probíhající šetření ze strany Komise a *a fortiori* o rozhodnutí, které Komise vydala.

118. Nedomnívám se však, že osoby poškozené protiprávním jednáním v oblasti hospodářské soutěže mají obecnou povinnost řádné péče, z níž by plynula nutnost sledovat zveřejňování takových tiskových zpráv.

119. Zajisté nelze vyloučit, že u některých soudů jsou žaloby o náhradu škody podávány v návaznosti na zveřejnění tiskových zpráv, případně i předtím⁵⁴. Nicméně tato praxe (která ostatně není jednotná, zejména s ohledem na různé přístupy uplatněné členskými státy, pokud jde o okamžik, od něhož začíná běžet promlčecí lhůta⁵⁵) nezakládá podle mého názoru „povinnost řádné péče“, jež by všem osobám poškozeným protiprávním jednáním v oblasti hospodářské soutěže ukládala povinnost podat žaloby o náhradu škody na základě uvedených tiskových zpráv.

120. S ohledem na výše uvedené nelze předpokládat, že v návaznosti na pouhé zveřejnění tiskové zprávy Komise na jejích internetových stránkách se dotčená poškozená osoba dozvěděla o všech informacích nezbytných k výkonu práva na náhradu škody. Podobně jako Komise mám za to, že vyžadovat, aby potenciálně poškozená strana prokázala nepřiměřeně vysoký stupeň řádné péče, to znamená překračující rámec toho, co mohla tato strana rozumně vědět, by porušilo její právo domáhat se náhrady škody způsobené protisoutěžním jednáním. Ze zásady plné účinnosti článků 101 a 102 SFEU a zásady právní jistoty, která je se stanovením promlčecí lhůty inherentně spojena, tak vyplývá požadavek, aby tato povinnost řádné péče příliš neomezovala osobu domáhající se náhrady škody⁵⁶.

121. Nakonec poznamenávám, že co se týče této údajné „povinnosti řádné péče“, soudní praxe některých členských států podle všeho rozlišuje mezi „profesionálními“ spotřebiteli nebo velkými podniky a „běžnými“ spotřebiteli. U první kategorie spotřebitelů se předpokládá, že mají povinnost zvýšené péče ve srovnání s druhou kategorií spotřebitelů, přičemž jim je uložena povinnost sledovat zveřejňování tiskové zprávy Komise.

122. Ačkoli je v konečném důsledku na vnitrostátních soudech, aby případ od případu přezkoumaly, zda poškozená osoba musí s ohledem na povinnost řádné péče sledovat vývoj ve věci hospodářské soutěže k tomu, aby mohla vykonávat svá práva, domnívám se, že by zavedení takového rozlišení mezi poškozenými osobami mohlo zvýšit (již existující) nejistotu v oblasti soukromoprávního prosazování článku 101 SFEU. Vzhledem k nestejnorodému charakteru oblasti, v níž potenciálně poškozené strany působí, by stupeň řádné péče vyžadovaný v každém jednotlivém případě nutně závisel na množství kritérií, která odkazují na zvláštní okolnosti spojené s potenciálně poškozenou stranou, jako jsou například velikost dotčeného kupujícího,

⁵³ – V tomto ohledu je třeba poznamenat, že v roce 2011 Komise potvrdila, že v rámci svého šetření v odvětví výroby nákladních vozidel provedla neohlášené kontroly (viz informační přehled ze dne 18. ledna 2011 „Antritrust: Commission confirms unannounced inspections in the truck sector“, dostupný pouze v anglickém jazyce na internetových stránkách https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_11_29). Následně v roce 2014 Komise prostřednictvím tiskové zprávy rovněž potvrdila, že zaslala oznámení námitek výrobcům nákladních vozidel podezřelým z účasti na kartelové dohodě (viz tisková zpráva ze dne 20. listopadu 2014 „Kartelové dohody: Komise zaslala oznámení námitek výrobcům nákladních vozidel podezřelým z účasti na kartelové dohodě“, dostupná v německém, anglickém a francouzském jazyce na internetových stránkách https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fr/IP_14_2002). Uvedené dva dokumenty nicméně neoznačují vyšetřované podniky, zeměpisné trhy, dotčené výrobky a ani dobu trvání protiprávního jednání vyšetřovaného v tomto období.

⁵⁴ – Thomas, B., a Aubin, F., in Amaro, R. (ed.), *Private Enforcement of Competition Law in Europe*, 1. vydání, Brusel, Bruylant, 2021, „Chapter 7 – Limitation period“, s. 170 až 172.

⁵⁵ – Van Bael & Bellis, *Competition Law of the European Union*, 6. vydání, Kluwer Law International, 2021, „Chapter 11: Private Enforcement“, s. 1322.

⁵⁶ – Viz rozsudek ze dne 20. září 2001, Courage a Crehan (C-453/99, EU:C:2001:465, bod 26).

množství nebo objem kupovaného výrobku, struktura trhu, podmínky tohoto nákupu, jakož i jiných kritérií nasvědčujících tomu, že by zavedení takového rozlišení v praxi bylo obtížné. Mám tedy za to, že přinejmenším co se týče tiskových zpráv a rozhodnutí přijatých Komisí v oblasti porušení práva hospodářské soutěže, musí být stanovena jasná a předvídatelná kritéria týkající se „dozvědění se“, jako je spojení (například formou domněnky) se zveřejněním shrnutí rozhodnutí Komise v *Úředním věstníku Evropské unie*.

123. S ohledem na výše uvedené mám za to, že spojení s objektivní skutečností, jako je zveřejnění rozhodnutí Komise o existenci protiprávního jednání v *Úředním věstníku Evropské unie* – což představuje poslední fázi veřejnoprávního prosazování článku 101 SFEU – umožňuje v rámci žalob na určení odpovědnosti typu „follow-on“ jasně, přesně a transparentně určit okamžik, od něhož začíná běžet promlčecí lhůta jak pro podniky účastníky se kartelové dohody, tak i pro poškozené strany. Právo poškozené strany podat žalobu o náhradu škody poté, co došlo k protisoutěžnímu jednání, tedy vzniká v okamžiku přijetí rozhodnutí Komise, jimž se toto jednání konstatuje, a konkrétně v okamžiku zveřejnění tohoto rozhodnutí v *Úředním věstníku Evropské unie*.

124. Kromě toho podotýkám, že s ohledem na obsah shrnutí rozhodnutí nerozumím důvodu, proč by toto shrnutí nemohlo být zveřejněno ve stejný den, ve kterém Komise přijala rozhodnutí a byla zveřejněna tisková zpráva. Na rozdíl od nedůvěrného znění rozhodnutí, u kterého je časový odstup mezi datem přijetí rozhodnutí a zveřejněním jeho nedůvěrného znění odůvodněn nutností chránit obchodní tajemství a důvěrné informace účastníků řízení, se totiž jeví, že v případě zveřejnění shrnutí rozhodnutí v *Úředním věstníku Evropské unie* takováto potřeba nevystává⁵⁷.

3) Obsah tiskové zprávy a rozhodnutí Komise ve věci zvané „Nákladní vozidla“

125. Úvodem je třeba poznamenat, že v porovnání se shrnutími rozhodnutí zveřejněných v *Úředním věstníku Evropské unie* obsahují tiskové zprávy obvykle méně podrobné informace o jednání, jimž byla omezena hospodářská soutěž, a důvodech jeho protiprávnosti.

126. Tiskové zprávy kromě toho nejsou přímo určeny stranám, pro které mohou mít zveřejněné informace zvláštní význam, a nejsou tedy určeny k tomu, aby vyvolávaly právní účinky vůči třetím osobám. Právní stanovisko v tomto smyslu je uvedeno na internetových stránkách Komise⁵⁸.

127. Na rozdíl od shrnutí rozhodnutí ve věci zvané „Nákladní vozidla“, které bylo zveřejněno ve všech úředních jazycích Unie, byla v projednávané věci tisková zpráva zveřejněna pouze v šesti úředních jazycích⁵⁹. Navíc zdůrazňuji, že tisková zpráva nebyla zveřejněna ve španělském jazyce, což je jazyk země původu žalobce v původním řízení. Rovněž poznamenávám, že tisková zpráva odkazuje na možnost uvedených osob nebo podniků, jimž byla protisoutěžním jednáním způsobena škoda, obrátit se na soudy členských států a domáhat se náhrady škody⁶⁰.

⁵⁷ – V tomto ohledu poznamenávám, že časový odstup, který nastává mezi zveřejněním shrnutí rozhodnutí v *Úředním věstníku Evropské unie* několik měsíců po jeho přijetí a zveřejněním tiskové zprávy v den přijetí tohoto rozhodnutí, může vytvořit právní nejistotu, jež ohrožuje účinné a jednotné uplatňování práva hospodářské soutěže v rámci Unie s ohledem na různé přístupy uplatňované členskými státy, pokud jde o určení *dies a quo*.

⁵⁸ – Viz v tomto ohledu: https://ec.europa.eu/info/legal-notice_fr.

⁵⁹ – Tisková zpráva byla zveřejněna v německém, anglickém, francouzském, italském, nizozemském a švédském jazyce.

⁶⁰ – Pro veřejnost je dostupný odkaz na směrnici 2014/104 a na internetové stránky Generálního ředitelství Komise pro hospodářskou soutěž, kde je uvedeno více informací o žalobách o náhradu škody v případech kartelových dohod a zneužití dominantního postavení, a rovněž praktický průvodce k způsobu stanovení výše škody způsobené porušením pravidel hospodářské soutěže.

128. Nyní je třeba zabývat se klíčovými ustanoveními tiskové zprávy, jež umožňují poškozené straně podat žalobu o náhradu škody.

129. Tisková zpráva zaprvé neoznačuje konkrétní adresáty rozhodnutí (nejsou zde uvedeny všechny mateřské společnosti a případné dceřiné společnosti, kterých se rozhodnutí týká) a neuvádí obchodní firmu právních subjektů, jimž je rozhodnutí určeno⁶¹, ale pouze názvy dotčených podniků. Oproti tomu shrnutí rozhodnutí porušitele jmenuje.

130. Zadruhé tisková zpráva neobsahuje dostatečně podrobný popis protiprávního jednání a zejména přesné typy nákladních vozidel, které byly protiprávním jednáním dotčeny. V tiskové zprávě se pouze uvádí, že se protiprávní jednání týká „středně těžkých“ nákladních vozidel (hmotnost od 6 do 16 tun) a „těžkých“ nákladních vozidel (více než 16 tun), kdežto ve shrnutí rozhodnutí se blíže uvádí, že mezi středně těžká a těžká nákladní vozidla patří jak nákladní vozidla s korbou, tak tahače a že rozhodnutí se nevztahuje na poprodejní servis nebo jiné služby či záruky týkající se nákladních vozidel, ani na prodej použitých nákladních vozidel nebo jakéhokoliv jiného zboží či služby.

131. Zatřetí tisková zpráva neuvádí přesnou dobu trvání protiprávního jednání, ani dobu trvání protiprávního jednání přičitatelnou jednotlivým právním subjektům, jimž bylo rozhodnutí určeno. Tisková zpráva pouze uvádí, že protiprávní jednání „trvalo 14 let, od roku 1997 do roku 2011“, kdežto ve shrnutí rozhodnutí je uvedena přesná doba trvání (od 17. ledna 1997 do 18. ledna 2011) a upřesňuje se zde doba trvání přičitatelná každému z dotčených podniků vzhledem k jejich účasti na zjištěné kartelové dohodě.

132. Tyto skutečnosti přitom podle mého názoru představují zásadní indicie umožňující poškozené osobě určit, zda došlo k protiprávnímu jednání na zeměpisném trhu, který se jí týká, a v době, kdy si tato osoba zakoupila typ a model nákladních vozidel, které byly předmětem kartelové dohody.

133. S ohledem na výše uvedené a s ohledem na předmět, povahu a zejména obsah tiskových zpráv je podle mého názoru zřejmé, že až ode dne zveřejnění shrnutí rozhodnutí v *Úředním věstníku Evropské unie* mohla poškozená strana disponovat informacemi, které by jí umožnily podat žalobu o náhradu škody.

134. V tomto ohledu poznamenávám, že podle vyjádření španělské vlády a s výhradou ověření předkládajícím soudem se jeví, že španělské soudy vykládají režim promlčení v rámci žalob na náhradu škody podaných na základě článku 1902 občanského zákoníku tak, že promlčecí lhůta jednoho roku začíná běžet až od zveřejnění shrnutí rozhodnutí Komise v *Úředním věstníku Evropské unie*.

135. Mám tedy za to, že v takové věci, jako je věc v původním řízení, není žaloba promlčena.

⁶¹ – Je však třeba uvést, že poté, co byla tisková zpráva několik dnů po jejím zveřejnění (dne 25. července 2016) nahrána na internetové stránky Generálního ředitelství Komise pro hospodářskou soutěž, do oddílu týkajícího se věci zvané „Nákladní vozidla“, se obchodní firmy podniků, kterým bylo rozhodnutí Komise určeno, již nacházely v horní části stránky věnující se této věci (viz https://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code= 1_3982). Nelze tedy vyloučit, že osoby, které si tiskovou zprávu přečetly, se mohly totožnost adresátů rozhodnutí dozvědět.

2. *Domněnka vzniku škody z hlediska zásady efektivity práva hospodářské soutěže*

136. Pokud jde o prokázání existence škody žalobcem, musí být takový důkaz proveden v souladu s obecným právním režimem, neboť jak bylo shledáno v rámci analýzy třetí předběžné otázky, čl. 17 odst. 2 směrnice 2014/104 nelze použít.

137. Zaprvé podotýkám, že čl. 16 odst. 1 nařízení č. 1/2003, jenž kodifikuje judikaturu Soudního dvora a zejména rozsudek Masterfoods a HB⁶², stanoví, že pokud vnitrostátní soudy rozhodují o dohodách, rozhodnutích nebo jednáních podle článku 101 nebo 102 SFEU, které již byly předmětem rozhodnutí Komise, nemohou rozhodnout v rozporu s rozhodnutím přijatým Komisí.

138. To by podle mého názoru mohlo usnadnit prokázání příčinné souvislosti mezi protiprávním jednáním (již konstatovaným rozhodnutím Komise) a způsobenou škodou, aniž by byl čl. 17 odst. 2 směrnice 2014/104 uplatněn se zpětnou působností.

139. Zadruhé, jak bylo uvedeno v bodě 85 tohoto stanoviska, žádná skutečnost nebrání tomu, aby vnitrostátní soudy uplatnily domněnky týkající se důkazního břemene, pokud jde o škodu, která existovala před příslušnými vnitrostátními prováděcími normami, jejichž soulad s požadavky unijního práva musí být posouzen s ohledem zejména na obecné zásady rovnocennosti a efektivity⁶³.

140. V tomto ohledu podotýkám, že podle bodu 11 odůvodnění směrnice 2014/104 platí, že při neexistenci právních předpisů Unie (a tedy v situacích nespádajících do působnosti této směrnice) musí vnitrostátní pravidla upravující výkon práva na náhradu škody způsobené porušením článku 101 SFEU, včetně pravidel týkajících se aspektů, kterými se uvedená směrnice nezabývá, jako je pojem „příčinné souvislosti“ mezi protiprávním jednáním a škodou, být v souladu se zásadou efektivity a rovnocennosti.

141. To znamená, že vnitrostátní pravidla by „neměla být formulována nebo uplatňována způsobem, který nadměrně ztěžuje či prakticky znemožňuje výkon práva na odškodnění, které je zaručeno ve Smlouvě o [FEU]“, a měla by vnitrostátnímu soudu ponechat prostor pro uvážení a výklad při stanovení výše způsobené škody odhadem⁶⁴.

142. S ohledem na výše uvedené navrhuji odpovědět na první předběžnou otázku tak, že článek 101 SFEU musí být vykládán v tom smyslu, že nebrání takovému výkladu vnitrostátního pravidla, podle kterého nelze uplatnit se zpětnou působností pětiletou lhůtu pro podání žaloby podle čl. 10 odst. 3 směrnice 2014/104 a vyvratitelnou domněnku vzniku škody způsobené kartelovými dohodami podle čl. 17 odst. 2 směrnice 2014/104. Článek 101 SFEU a zásada efektivity nicméně vyžadují, aby vnitrostátní právní úprava žaloby o náhradu škody stanovila, že promlčecí lhůta začíná běžet až ode dne zveřejnění shrnutí rozhodnutí Komise v *Úředním věstníku Evropské unie*.

⁶² – Viz rozsudek ze dne 14. prosince 2000 (C-344/98, EU:C:2000:689).

⁶³ – Viz bod 11 odůvodnění směrnice 2014/104.

⁶⁴ – Viz bod 11 odůvodnění směrnice 2014/104.

V. Závěry

143. S ohledem na výše uvedené úvahy navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl na předběžné otázky položené Audiencia Provincial de León (provinční soud v Leónu, Španělsko) následovně:

- „1) Článek 101 SFEU musí být vykládán v tom smyslu, že nebrání takovému výkladu vnitrostátního pravidla, podle kterého nelze uplatnit se zpětnou působností pětiletou lhůtu pro podání žaloby podle čl. 10 odst. 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/104/EU ze dne 26. listopadu 2014 o určitých pravidlech upravujících žaloby o náhradu škody podle vnitrostátního práva v případě porušení právních předpisů členských států a Evropské unie o hospodářské soutěži a vyvratitelnou domněnku vzniku škody způsobené kartelovými dohodami podle čl. 17 odst. 2 uvedené směrnice. Článek 101 SFEU a zásada efektivity nicméně vyžadují, aby vnitrostátní právní úprava žaloby o náhradu škody stanovila, že promlčecí lhůta začíná běžet až ode dne zveřejnění shrnutí rozhodnutí Evropské komise v *Úředním věstníku Evropské unie*.
- 2) Článek 22 odst. 2 směrnice 2014/104 musí být vykládán v tom smyslu, že článek 10 této směrnice se nepoužije na žalobu o náhradu škody, která sice byla podána po vstupu uvedené směrnice a vnitrostátních prováděcích předpisů v platnost, ale týká se skutečností a sankcí, k nimž došlo před vstupem těchto vnitrostátních prováděcích předpisů v platnost.
- 3) Článek 22 odst. 1 směrnice 2014/104 musí být vykládán v tom smyslu, že nebrání použití vnitrostátních prováděcích předpisů přijatých za účelem dosažení souladu s čl. 17 odst. 1 této směrnice, jež se týká pravomoci vnitrostátních soudů stanovit výši škody odhadem, na škodu způsobenou porušením práva hospodářské soutěže, jež bylo ukončeno před vstupem vnitrostátních prováděcích předpisů v platnost a uplatňovanou v rámci žaloby o náhradu škody, jež byla podána po vstupu vnitrostátního prováděcího předpisu v platnost. Článek 22 odst. 1 uvedené směrnice musí být vykládán v tom smyslu, že brání použití vnitrostátních právních předpisů přijatých k provedení čl. 17 odst. 2 téže směrnice, jenž stanoví vyvratitelnou domněnku vzniku škody způsobené kartelovými dohodami, na protiprávní jednání, k němuž došlo před vstupem vnitrostátních prováděcích předpisů v platnost a je předmětem žaloby o náhradu škody podané po vstupu vnitrostátního prováděcího předpisu v platnost.“